

Dkt. Elaine Phillips, Utangulizi wa Masomo ya Biblia, Kipindi cha 9, Utafiti wa Eneo la Galilaya

© 2024 Elaine Phillips na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Elaine Phillips katika mafundisho yake kuhusu Utangulizi wa Masomo ya Biblia. Huu ni kipindi cha 9, Utafiti wa Eneo la Galilaya.

Tunaelekea katika somo letu lijalo la kikanda na kama tutakavyoona, hili linalenga eneo ambalo Yesu alifanya sehemu kubwa ya huduma yake.

Tunazungumzia Galilaya na tutagundua, na unapoangalia hili, kwamba sisi katika nchi hii tunaiona kama Galilaya, lakini neno la Kiebrania ni ha- galil , Galilaya, na kwa hivyo utanisikia nikiirejelea mara kwa mara jinsi Waisraeli wanavyoirejelea sehemu hiyo ya nchi yao kama Galilaya. Ukiandika karatasi ya Agano Jipya mahali fulani baadaye, usiandike Galilaya. Huenda utayarekebisha, lakini kwa vyovyote vile, hapo ndipo tunapoelekea.

Kwa wale wanaotumia ramani yenu ya masomo ya kikanda, itakuwa ramani nambari tano. Inalenga sehemu ya kaskazini ya nchi. Kwa hivyo, hebu tufanye mapitio kidogo, kwanza kabisa, na tuone tumekuwa wapi katika masomo yetu ya kikanda, ili tuwe na hisia ya asili kamili ya juhudi hii.

Hii ni ramani ambayo tumeiangalia na katika muktadha huo, tulizungumzia mengi kuhusu eneo la majaribio la imani. Kwa hivyo ni ukumbusho tu, ni kipande hiki kidogo cha ardhi hapa, ambacho kina athari za kila aina katika suala la kuwa nchi kati. Tulizungumzia kuhusu uhusiano wa agano la Mungu na Israeli ambao ulihusisha hasa ardhi, na hivyo lengo hapa chini, na kama tumeona seti kubwa ya tofauti ndani ya eneo hilo dogo sana la kijiografia.

Tuliangalia nchi ya vilima, na tumezungumzia kuhusu nchi za vilima za Yuda, Benjamini Efraimu, na Manase. Tulipata ufahamu mzuri wa hilo. Tulijikita katika Yerusalemu, tulitumia saa moja kuzungumzia kuhusu Yerusalemu.

Tena, ni ukumbusho tu kwamba tunaposhughulika na Yerusalemu, ikiwa unahitaji kuipata, itakuwa mahali pako ambapo unaweza kupata kila kitu kingine, kwa sababu unaenda magharibi mwa mwisho wa kaskazini wa Bahari ya Chumvi, yenye thamani ya kama maili 12, na hapo ndipo Yerusalemu ilipo. Tulizungumzia kuhusu jangwa, eneo la kivuli cha mvua, ambalo litakuwa mashariki mwa eneo hilo la nchi ya vilima, na kisha katika mihadhara michache iliyopita, tulichunguza maeneo mbalimbali ambayo yana ushawishi wa kigeni. Unawakumbuka wale watu wa magharibi katika eneo hili kati ya magharibi na mashariki? Naam, tuliangalia ushawishi wa kigeni unaokuja katika uwanda wa pwani, na tukataja majina kadhaa katika muktadha huu.

Tulizungumzia kuhusu Wafilisti. Tulizungumzia kuhusu Wafoinike, Tiro , na Sidoni na ushawishi wa ibada ya Baali. Leo, tutazungumzia, na tayari tunao kuhusu Yerusalemu, ushawishi ambao Roma na utamaduni wa Kigiriki na Kirumi ulileta, na tutaona hilo Galilaya vile vile tunaposonga mbele.

Kwa hivyo ni masuala machache tu ya utangulizi ambayo tunahitaji kuyazungumzia tunapoendelea na masomo yetu kama mwanzo wa Galilaya. Katika Agano la Kale au Agano la Kwanza, hatuoni jina hilo likitajwa mara nyingi. Ni jambo linaloonekana vizuri katika Injili, lakini moja ya vifungu vyetu vikuu na vifungu vichache vinavyotaja jina hilo ni Isaya 9, mistari ya 1 na 2, na kwa kweli ninalo hapa mbele yetu ili kulisoma, na nataka usifuatilie tu sasa hivi, lakini tutarudi Isaya 9 baadaye kidogo.

Kwa hivyo, hebu tuweke hili akilini mwetu. Hata hivyo, hakutakuwa na giza tena kwa wale walio katika dhiki. Kwa njia, hilo linatokana na sehemu ya mwisho ya sura ya 8, ambayo inazungumzia kwa maneno mazito kuhusu giza na giza.

Kwa hivyo sasa ni mabadiliko, hakuna giza tena. Zamani, alinyenyekeza nchi ya Zabuloni na nchi ya Naftali, makabila mawili yaliyopandwa katika eneo la Galilaya, lakini katika siku zijazo, ataiheshimu Galilaya ya Mataifa kwa njia ya bahari kando ya Yordani. Watu wanaotembea gizani wameona nuru kubwa kwa wale wanaoishi katika nchi ya uvuli wa mauti, nuru imewaangazia.

Tutarudi kwenye hilo, na bila shaka, kama tunavyojua tayari, unaposoma Injili, zinazingatia huduma ya Yesu katika nchi, kwa hivyo hapo ndipo tutakapotumia sehemu kubwa ya hotuba hii, si kwa ukamilifu wake, kwa sababu kutakuwa na mambo machache ya Agano la Kale au Agano la Kwanza tunayotaka kuyaleta, lakini kimsingi tutazingatia Injili. Tunachohitaji kufanya, hata hivyo, kabla ya kuingia katika jiografia maalum, tunapaswa kuchukua historia kidogo. Na swali ni, kati ya mwisho wa Agano la Kwanza au la Kale na masimulizi yetu ya Injili, nini kinaendelea katika miaka hiyo iliyotangulia? Kwa hivyo, hapa kuna muhtasari mfupi tu ambao utatusaidia kufanya kazi yetu kuelekea hili.

Kama tunavyojua, na tayari tumechunguza hili, Ufalme wa Kaskazini ulihamishwa mwaka wa 722 KK. Katika Ufalme wa Kusini, idadi kubwa ya watu walipelekwa Babeli. Na kwa njia, kumekuwa na masuala mengine ambayo yamefanya jamii za Kiyahudi kutawanyika, hasa biashara ya utumwa iliyotajwa na Amosi, miongoni mwa mengine.

Lakini tunao wahamishwaji wa Falme za Kaskazini na Kusini, hasa kuhusiana na Ufalme wa Kaskazini. Kama tunavyosoma katika 2 Wafalme 17, Waashuri walikuwa na sera ya kuwarudisha watu; kimsingi, walipowapeleka baadhi ya watu uhamishoni kutoka sehemu moja, waliwaleta wengine kutoka mahali pengine. Na hilo lina athari kubwa katika suala la kuharibu jamii au utambulisho wa watu, kwa sababu mara nyingi ilihusishwa na nchi.

Yote hayo ya kusema wakati haya yalipotokea katika Ufalme wa Kaskazini, 722 KK, na kila aina ya watu wengine wanapoingia, wanaleta ibada yao wenyewe. Na kile tulicho nacho Kaskazini ni, kama Isaya angesema hapo awali, Galilaya ya Mataifa. Kwa hivyo shikilia hilo, kwa sababu litakuwa muhimu kwetu.

Kwa kuongezea, hii ni baada ya, bila shaka, watu kurudi kutoka uhamishoni Babeli, baada ya kuanzisha tena Yudea. Kisha tuna miaka ya 300 KK Alexander Mkuu na warithi wake. Na, bila shaka, Ugiriki, muunganiko wa utamaduni wa Kigiriki na tamaduni zozote zile za wenyeji, unaendelea na kukua.

Na ni wazi tutazingatia hilo tunapoendelea mbele kwa njia kadhaa. Hii pia ni ukumbusho tu wa nchi kati ya, kwa upande wa warithi wa Alexander Mkuu. Mmoja wao, Seleucus, alichukua maeneo ambayo yangekuwa kaskazini na mashariki, yaani Syria.

Na kwa hivyo, tuna Ugiriki wa Kisyria pamoja na kundi hilo la watawala wanaoendelea huko. Na mtu anayeitwa Ptolemy alitwaa Misri, na kwa hivyo tuna nasaba ya Ptolemy. Wanashindana kwa ajili ya udhibiti wa ardhi kati ya, jambo ambalo liliwaathiri Wayahudi waliokuwa wakiishi katika eneo hilo kwa karne hizo, hasa karne ya tatu na ya pili na ya kwanza KK, kabla ya Roma kuingia.

Kuna kipindi wakati huo ambapo Yuda Makabayo, baba yake Matathia, na ndugu zake wote waliasi dhidi ya udhibiti wa nasaba ya Seleucid. Una taifa la Kiyahudi lisilojitegemea kwa takriban miaka mia moja. Hilo litaanzia katikati ya karne ya pili KK hadi katikati ya karne ya kwanza KK.

Hilo ni muhimu pia, kwa sababu wakati huo, na ninakupa tarehe maalum hapa, tuna utawala wa mtu anayeitwa Aristobulus. Na wakati huo, katika jimbo hili dogo lakini lenye nguvu la Kiyahudi kwa muda, watakuwa wakipanuka. Watakuwa wakipanua udhibiti kutoka kile kilichokuwa Yudea, kidogo, wakipanua udhibiti kusini, wakipanua udhibiti kaskazini.

Upanuzi wa kaskazini wakati fulani utafanya kile tunachokiita Galilaya chini ya udhibiti wa Wayahudi, chini ya udhibiti wa dola ya Hasmonean. Kuingizwa kwa nguvu, kuwekwa kwa nguvu chini ya udhibiti huo, ambao una kila aina ya athari za kidini na kijamii kwa watu wanaoishi Galilaya katika vizazi vijavyo. Kwa hivyo, shikilia tarehe hiyo.

Hilo ni jambo muhimu sana. Na kisha, kama tulivyokwisha sema tayari, na hasa kuhusu utafiti wetu wa Yerusalemu, wakati Roma inapojitokeza, Pompey jenerali, 63 KK, kimsingi anaingilia kati mgogoro wa ndani katika sehemu za mwisho za nasaba ya Wahasmoni. Na mara tu uwepo wa Roma utakapokuwepo, hakika utakuwepo Yerusalemu, lakini pia dhahiri katika maeneo ya Galilaya.

Kwa hivyo, tunapoangalia tu hili, kile kilichotokea katika kipindi hicho, tuna shughuli ngumu sana inayoendelea kuhusu makundi tofauti ya watu, kuhusu uhusiano wa kidini, kuhusu udhibiti wa Warumi, na uwepo wa Warumi. Shikilia mambo hayo yote kwa sababu yatakuwa muhimu kwetu tunapoendelea mbele. Lengo letu kuu, kama nilivyokwisha sema, ni kuwa Yesu huko Galilaya.

Tayari tumeitazama picha hii mahususi, na tumeitazama kwa sababu wakati huo tulipendezwa na ukweli kwamba tuna mashamba ya nafaka hapa, na jinsi yalivyo mazuri. Tulizungumzia kuhusu nafaka, divai mpya, na mafuta kuwa muhimu kwa mazao ya nchi. Mawili kati ya hayo, nafaka na mafuta, yatatokea tunapoendelea kuzungumzia kazi ya Yesu kuzunguka Bahari ya Galilaya.

Kwa hivyo, shikilia sehemu hiyo, kisha tazama mambo mawili ya ziada hapa kuhusu picha hii. Hapa, ni wazi, kuna Bahari ya Galilaya, kona yake ya kaskazini-magharibi, lakini nataka uone uso huu wa mwamba. Inaitwa Miamba ya Arbel hapa hapa, na iko kinyume chake pale, lakini angalia V iliyo katikati, kwa sababu hiyo ni njia muhimu sana.

Muundo huu wa kijiografia na topografia unaitwa Pembe za Hattin. Ni kama kuwa na ishara ya barabara. Unajua, tuna ishara za barabara za kijani kibichi sasa, lakini kama mtu angekuja, tuseme, kutoka kaskazini mwa eneo hili tulipo, angefanya safari rahisi ya kuvuka uwanda huu.

Ni uwanda wa Genesareti. Tutarudia tena, lakini basi, unajua nini? Lazima waondoke kwenye Bahari ya Galilaya, ambayo iko chini ya usawa wa bahari. Tutarudi kwenye hilo baada ya muda mfupi.

Lazima wafike eneo hili na sehemu zilizo mbele yake, ambazo, bila shaka, ziko juu ya usawa wa bahari. Unafanyaje? Naam, hii ni njia. Ni Njia ya Arbel, na unapopitia hapo, hii hapa ishara yako ya barabarani inayosema, hei, uko kwenye njia sahihi.

Elekea kusini mwa hilo, endelea, na utaweza kupata Mlima Tabori, na utaweza kupata Bonde la Yezreeli, n.k., n.k. Vivyo hivyo, mtu anayekuja kutoka upande mwingine angeona hili kutoka mahali fulani hapa na kusema, sawa, sasa najua mahali ambapo Kivuko cha Arbel kipo, na wataelekea upande huu. Unajua, ikiwa kuna mahali popote ambapo tunaweza kuwa na uhakika kwamba Yesu alitembea alipokuwa akitoka Nazareti na kushuka hadi Kapernaumu na kwenda huku na huko katika mazingira hayo, hii ingekuwa njia ambayo angeipitia, kwa hivyo shikilia hiyo pia.

Horns of Hattin si kitu kinachoonekana katika maandishi ya Biblia, lakini kwa wale ambao wanavutiwa na historia iliyofuata, wakati wa kipindi cha Crusader, vita vya kutisha sana vilitokea, 1187, ambavyo kwa kweli vilipoteza Vita vya Msalaba. Kulikuwa na vingine baada ya hapo, lakini hii ilikuwa vita mbaya. Saladin alishinda

vita hivyo ; alifanya hivyo kimkakati sana, ilitokea kwenye Horns of Hattin; hiyo ni simulizi yake mwenyewe.

Lakini lengo letu ni Yesu na karne ya kwanza, kwa hivyo hebu tuifanyie kazi kwanza kwa upande wa topografia ya jiolojia, na kisha tutaweka historia na akiolojia juu ya hilo. Hapa kuna ramani ambayo tunaifahamu kwa upande wa misingi ya jiolojia ambayo tumechunguza. Hakika tumeangalia eneo hili, sehemu ya juu ya nchi ya vilima, tumeangalia Mlima Karmeli, tumeangalia Bonde la Yezreeli.

Sasa, tutaangalia kile kinachoitwa Galilaya ya Chini. Ni kweli, hiyo ni pembetatu bandia sana hapo, na ukisema Galilaya ya Chini, unasema nini kilitokea Galilaya ya Juu? Naam, Galilaya ya Juu ni eneo hili hapa juu. Ni katika mwinuko wa juu. Nitasema zaidi kuhusu hilo baada ya muda mfupi.

Ni ngumu sana kiasi kwamba, kwa kweli, imetengwa vya kutosha kiasi kwamba hakuna kinachotokea sana kulingana na historia ya Agano la Kale au Agano Jipya. Kwa hivyo, ingawa kuna eneo la kijiografia linaloitwa Galilaya ya Juu, hatutajali kuhusu hilo kwa wakati huu. Tunalenga Galilaya ya Chini, na hebu tuangalie jiografia yetu, jiolojia kwanza, na kisha topografia kabla ya kuendelea.

Tumezungumzia kuhusu mipaka ya maeneo mengine, na inatusaidia kupata ufahamu wa vipengele vya msingi, dhahiri, vya topografia vinavyounda mipaka. Kwa hivyo, upande wa kusini, mambo ambayo tayari tunayajua. Hapa kuna Bonde la Yezreeli.

Sasa natambua pembetatu yangu inakatiza hilo, lakini kusema ukweli mpaka uko hapa. Tuna vilima virefu, tuna bonde. Vivyo hivyo, Galilaya yetu ya Chini haijumuishi tu hii, ambayo inajulikana kama Galilaya ya Chini ya Magharibi, lakini pia inajumuisha hii, ambayo inajulikana kama Galilaya ya Chini ya Mashariki, na utaona tofauti fulani katika suala la basalt hapa na chaki mbalimbali za chokaa hapa.

Nitarudi kwenye hilo pia, lakini bado kuhusu mipaka, mstari mweupe haujafuta kimkakati ukweli kwamba hili ni Bonde la Harod. Kwa hivyo huo ndio mpaka wetu wa kusini. Kwa upande wa mashariki, bila shaka, tuna Bonde la Ufa, ikijumuisha Bonde la Yordani lenyewe, Bonde la Juu la Yordani, pamoja na bahari yetu.

Tena, tutarudi kwenye hilo. Kwa upande wa kaskazini, si kitu tunachokijua katika masimulizi ya kibiblia, lakini Bonde la Beit HaKarem liko hapa tu. Utaliona mahali ambapo Galilaya imeandikwa, na ni mpaka kwa sababu kusini mwa hilo, Galilaya ya Chini iko chini sana.

Kwa upande wa mwinuko, eneo hili ni la chini zaidi. Ukipita Bonde la Beit HaKarem hapa hapa na kuingia Galilaya hii ya Juu, kama nilivyosema hapo awali, ni la juu zaidi katika mwinuko na limetengwa zaidi, ni gumu zaidi, na mpaka wetu kuliko kaskazini

utakuwa Bonde la Beit HaKarem . Upande wa magharibi, tuna uwanda huu, mwendelezo wa uwanda wa pwani kaskazini mwa Mlima Karmeli.

Kwa hivyo, ni uwanda wa Akko na kisha, bila shaka, Bahari ya Mediterania. Kwa hivyo, ikiwa inasaidia kufikiria pambetatu hiyo ambayo ina vipengele hivi vya msingi, ni tofauti sana na kubwa kwenye ramani. Chokaa na basalt zote mbili hutengeneza udongo mzuri, na hilo ni muhimu kukumbuka.

Aina hizo za miamba, zinapomomonyoka, zitafanya eneo hili kuwa na rutuba. Hebu tuendeleo, ramani ya aina tofauti hivi sasa, lakini itatusaidia, nadhani, kufafanua tunachotaka kufanya. Unaweza kuona katika duara letu sasa msisitizo kwenye Galilaya ya Chini, na unaweza kuona eneo hapa chini ambalo ni sehemu nyingine, sehemu ya mashariki ya Galilaya ya Chini.

Kuna mambo matatu ambayo nataka tuyaangalie sasa. Hii ni ramani ya topografia, inayotokana na jiolojia hiyo, na tofauti na kile tulichokiona katika nchi ya vilima iliyo kusini zaidi, ambapo matuta yetu makuu yanaelekea kaskazini-kusini, na tofauti na Mlima Karmeli, ambapo uti wa mgongo mkuu, ukitaka, wa Mlima Karmeli unaelekea kaskazini-kusini-mashariki, hapa tuna matuta ambayo kimsingi yanaelekea mashariki-magharibi katika Galilaya ya Chini. Unaweza kuona matuta.

Unaweza kuona mabonde kati yao hapa. Hili hapa pia ni muhimu sana. Sasa, kama ninavyosema katika vidokezo vyangu vidogo hapo, hili ni muhimu kwa sababu kadhaa.

Kwanza kabisa, wakati wowote unapokuwa na bonde, hurahisisha kufikika. Tuliona katika Shefela. Mabonde hayo ya mashariki-magharibi katika Shefela yalimaanisha kwamba watu wangeweza kusafiri kupitia huko, na ushawishi wa kigeni ungepitia huko, na unaongeza ushawishi huo wa kigeni kwa ukweli kwamba Roma iko hapa sasa.

Nitarudi kwenye uwepo wa Roma katika sehemu inayoitwa Sepphoris hivi karibuni, lakini hiyo ilimaanisha kwamba kadri ushawishi wa magharibi ulivyokuwa ukiingia, Roma ilikuwa ikipanda mikia hiyo pia, na tutaona hivi karibuni jinsi mji mkuu wa Roma huko Galilaya, mahali panapoitwa Sepphoris , mahali si mbali na Nazareti, utakavyoeneza ushawishi wake zaidi kuelekea mashariki. Lakini hili ndilo jambo la kuvutia sana. Ndiyo maana iko katika rangi tofauti kwenye slaidi hiyo, mifumo ya hali ya hewa, kwa sababu hili ndilo linalotokea.

Hii ndiyo sababu ni jambo la kufurahisha sana kujua mambo ya hali ya hewa tuliyoyazungumzia katika utangulizi wetu. Unakumbuka pepo hizo zinazovuma? Pepo zinazovuma kutoka Bahari ya Mediterania zimejaa unyevunyevu, mawingu, mawingu yenye unyevunyevu, na zinapokuja kila siku, zitaelekea mashariki. Sasa, zaidi kusini,

kama tulivyoona, zinapogongana na ukingo, basi mvua inanyesha upande wa magharibi.

Hapa, una mabonde haya ya mashariki-magharibi, na wanachofanya hasa ni kuelekeza mawingu na funeli zenye unyevunyevu zinazoelea hadi Bahari ya Galilaya, sawa? Hutumika kama funeli, na kimsingi una unyevunyevu huu unaotiririka upande huo. Pepo za magharibi zinazisukuma hapa, na kisha kinachovutia sana, juu ya Bahari ya Galilaya, una angahewa mnene zaidi, kwa sababu Bahari ya Galilaya iko karibu futi 600 chini ya usawa wa bahari. Hiyo ina maana kwamba hewa hapa itakuwa nzito zaidi, mnene zaidi.

Unapokuwa na hewa hii baridi na yenye unyevunyevu inayoingia hapa, husababisha dhoruba kwenye Bahari ya Galilaya. Yote hayo ni kusema, na unajua haswa ninapoelekea na hili, Yesu na wanafunzi wake wanapokuwa kwenye mashua kwenye Bahari ya Galilaya, hutokea zaidi ya mara moja, na dhoruba hutokea usiku. Huo ni mtindo ambao ungetambulika kabisa kwa watu walioishi katika eneo hilo.

Kwa hivyo, hata niligundua kuwa topografia yetu hapa inavutia sana katika suala la kudumisha mifumo ya hali ya hewa ambayo ilikuwa sehemu tu ya picha nzima. Naam, tunahitaji kugundua mambo mengine machache kuhusu Galilaya ya Chini ambayo yatakuwa muhimu kwetu. Katika hotuba yetu kuhusu Bonde la Yezreeli, haswa sehemu ya Bonde la Yezreeli, tulitaja Ukingo wa Nazareti kwa sababu, bila shaka, ni sehemu ya mpaka wetu, mpaka wa kaskazini, Bonde la Yezreeli.

Uwanda wa Nazareti, kama tulivyosema mara ya mwisho, ni uwanja wa nyuma wa Yesu. Hapa tuko hapa, huo ni Uwanda wa Nazareti, na kwa hivyo, alipokua Nazareti, alipokua akijua historia yake ya Agano la Kwanza, angeenea mbele yake, katika eneo lote tambarare la Bonde la Yezreeli, jukwaa. Uwanda wake wa nyuma ni jukwaa la Agano la Kale, historia nyingi ya Agano la Kale.

Kwa hivyo, kuna Nazareth Ridge hapo kwenye ramani. Pia tunataka tu kujikumbusha kuhusu Mlima Tabori na Mlima More, kwa sababu hizo ni sehemu ya historia ya Agano la Kale ambayo tulisoma mara ya mwisho, na kwa kweli tulifanya Bonde la Yezreeli. Sasa, jambo moja zaidi ninataka kusema kuhusu ramani hii.

Siku zote, unapoangalia ramani hizi, na unapofikiria kuhusu usuli wowote wa simulizi ya kibiblia, fikiria mahali ambapo watu wangesafiri kwa sababu watachukua njia isiyo na upinzani mkubwa. Utakumbuka picha niliyoionyesha tulipoanza. Ilikuwa ni Miamba ya Arbel hapa hapa.

Kwa hivyo, mtu, kama nilivyodokeza yapata dakika tano zilizopita, akija kutoka kusini, akipitia Mlima Karmeli, kizuizi hicho, akija hapa, labda atapita Mlima Tabori. Barabara ya kisasa pia inafanya hivyo, sawa, kama hivyo. Na kisha, unapoanza kwenda upande

huu, utatafuta bango lako la Horns of Hattin, na hilo litakuambia kwamba hiyo ndiyo njia iliyo wazi inayoshuka, na kisha, bila shaka, inaendelea kusafiri kuelekea kaskazini.

Tutasafiri kuelekea kaskazini baadaye kidogo katika hotuba hii. Naam, hilo ni jambo dogo kuhusu Galilaya ya Chini katika suala la topografia. Hebu tuweke miji hapa sasa tunapofikiria kazi ya Yesu katika eneo hili.

Unaposoma Injili mapema katika Injili, unajua kwamba itakuwa mapema kiasi kwamba atahama kutoka eneo la Nazareti. Nitasema zaidi kidogo kuhusu hilo baada ya muda mfupi, na atahamisha kituo chake cha shughuli hadi Kapernaumu, jambo ambalo liko hapa. Nitazungumzia Kapernaumu tunapozungumzia miji yote inayozunguka Bahari ya Galilaya au ziwa, lakini nimegundua tu kwamba sehemu ya kwanza ya huduma yake ya Injili itafanyika katika eneo hili, kwa hivyo hebu tuone jinsi haya yatakavyokuwa.

Luka sura ya 4. Yesu anaenda kwenye sinagogi huko Nazareti. Sitakisoma, lakini ningekuhimiza urudi nyuma na kukipitia kwa sababu kuna mambo mengi ya kuvutia yanayotokea unaposoma simulizi hilo. Atarejelea Eliya na Elisha, wanaohudumia watu wa kigeni.

Hivi ndivyo Yesu alivyowakera na kuwakasirisha wasikilizaji wake kidogo wakati huo, lakini kwa madhumuni yetu, kumbuka tu kwamba mwishoni mwa simulizi hiyo, walikuwa tayari kumtupa kutoka kwenye genge au kwenye mwamba karibu na mji wa Nazareti, kwa sababu alikuwa amewakasirisha kwa aina ya mambo aliyosema ambayo yalipinga utaifa wao wa kibinafsi kama Wayahudi wanaoishi Galilaya. Jambo lingine ambalo nataka uligundue kuhusu hilo, na nimelipata kama nukta ndogo hapa juu, lakini tuna jina hili Gath- hepher au Gathepher , na ingawa sikuliweka alama kwenye ramani, liko hapa, na ninaona hilo kama kando kidogo, kwa sababu wakati fulani Yesu anapingwa, unajua, hakuna nabii huko Galilaya. Wapinzani wake hawakukubaliana na hilo kwa sababu anaporejelea katika kifungu hiki, Mathayo sura ya 12, na vifungu vinavyofanana na ishara ya Yona, angekuwa akimrejelea mmoja wa watu wa eneo hilo kwa sababu Yona, kama tunavyojua kutoka 2 Wafalme 14 mstari wa 25, ni nabii kutoka Gath- heferi .

Kwa hivyo, fanya uhusiano huo pia. Yesu anatumia mila nzuri za kibiblia zinazomzunguka, pamoja na kuhudumu hadharani na hali ya sasa pia. Kwa hivyo, Nazareti iko hapo, unaweza kuiona.

Tulizungumzia kuhusu Shunemu mara ya mwisho tulipokuwa tukizungumzia hali ambapo Elisha alimfufua kijana kutoka kwa wafu, na tulizungumzia kuhusu Naini mara ya mwisho na tukazungumzia kuhusu Luka sura ya 7, na ukweli kwamba Naini na Shunemu ziko pande tofauti za Mlima Moria, na kwa hivyo ili tu kuweka hilo katika muktadha wake wa kijiografia, hapo ndipo zinapohusiana na Nazareti.

Tunachotaka kufanya kwa sasa ni kuzungumzia Kana. Unaiona kwenye ramani hapo juu.

Nina mshale unaotoka Nazareti hadi Kana. Katika Yohana sura ya 2, tunajifunza kwamba hapa ndipo Yesu alipofanya muujiza wake wa kwanza huko Galilaya, akigeuza maji kuwa divai. Angalia ni ng'ambo tu ya bonde.

Nitakuonyesha picha yake baada ya muda mfupi, angalau picha ya mabaki ya tovuti ambayo watu wengi hufikiri ni Kana. Sipaswi kusema kwamba watu wengi hufikiri ni Kana. Pia kuna muujiza mwingine unaohusishwa na Kana.

Kama tungeendelea hadi Yohana sura ya 4, tungeona kwamba Yesu yuko Kana wakati mwana wa afisa mmoja anaugua karibu kufa, na kwa hivyo anatuma wajumbe kwa Yesu, na Yesu anatoa neno, na kijana huyo anaponywa. Kwa hivyo, Kana ina umuhimu katika huduma ya awali ya Yesu. Kwa njia, ningesema, kwamba kumekuwa na, kwa karne nyingi za hija ya Kikristo nchini, kumekuwa na tabia ya kuwa na Kana, au ningesema kuipata Kana, mahali tofauti.

Nilitaja Gath Heifer katika eneo hili la jumla muda mfupi uliopita. Kumekuwa na wale ambao wameipata Kana katika eneo hilo hilo. Kfar Kana ni jina la eneo hilo, kijiji cha Kana, lakini kimsingi, na hivi ndivyo wanajiografia wengi wanasema, ilikuwa eneo, haswa katika karne ya 19, ambalo lilianzishwa kwa sababu ilikuwa rahisi zaidi kufika huko kwa mahujaji wanaokuja katika eneo hili, na kwa wakati huu, ingawa kuna idadi kubwa ya biashara za kuvutia, biashara ndogo, ikiwa utafanya, huko Kfar Kana ambazo hupata divai kidogo na maji, eneo bora zaidi ndilo tulilo nalo kwenye ramani yetu hapo juu ambayo tayari unaiangalia.

Jambo moja zaidi tunalohitaji kuzingatia. Hapa kuna Sepphoris . Kuna kitabu cha kuvutia sana kilichoandikwa na mtu anayeitwa Richard Beatty kinachoitwa Mji Uliosahaulika, kwa sababu hilo si jina unalosomea katika Injili, sivyo? Hatujawahi kusoma kuhusu Sepphoris katika Injili, na bado iko kama maili tatu hadi nne, labda karibu na maili nne kutoka Nazareti, na wakati Yesu alipokuwa akikua, Sepphoris ilikuwa mji mkuu wa Kirumi wa Galilaya.

Hakuna mtu aliyeanza kuchimba Sepphoris hadi miaka ya 1980, na kwa hivyo tulipokuwa hapo kwa mara ya kwanza miaka ya 1970, hatukuitembelea. Kulikuwa na ngome ya waasi wa vita vya msalaba juu ya kilima, lakini Josephus na, kwa kweli, vifaa vya kirabi vina mengi ya kusema kuhusu Sepphoris . Ilikuwa imechomwa moto.

Una mfalme anayeamua kuijenga upya, na cha kuvutia sana ni kwamba mchakato wa ujenzi upya unaendana vyema na kile tulichonacho kuhusu Yusufu kurudi Nazareti, akihudumu kama mjenzi. Pendekezo ni kwamba, na hili ni pendekezo tu, huna ushahidi wowote wa maandishi kwa hilo, lakini pengine wakati Yesu alipokuwa akimsaidia baba yake Yusufu huko Nazareti, huenda walikuwa, kwa sababu Nazareti

ni mji mdogo sana, huenda walikuwa wakifanya safari za kila siku kwa miguu, kwa njia, hadi Sepphoris na kufanya kazi huko, pengine kama mchomaji mawe, bila kukata mbao hata kama vile kuchimba mawe, ili kusaidia kujenga upya mji huu wa Sepphoris . Mji mkuu wa Kirumi wa Galilaya, kama nilivyosema, na sasa rudi nyuma kwenye kile tulichosema hapo awali, na hiyo ni ikiwa una uwepo mkubwa wa Roma hapa hapa, na ikiwa una mabonde yanayoelekea mashariki, kutakuwa na njia rahisi ya kuhamisha mwelekeo huo na kusonga nguvu hizo.

Nitasema zaidi kuhusu hilo pia. Wakati huo huo, kwa sasa, jambo moja la ziada. Miji ya Kirumi ilikuwa na majumba ya sinema kila mara.

Walikuwa na majumba ya sinema. Tutaona mabaki ya jumba la sinema. Huenda ni ya karne ya baadaye kuliko karne ya kwanza, lakini Sepphoris alikuwa na jumba la sinema.

Kama Yesu angetumia muda mwingi huko akimsaidia baba yake kufanya kazi, basi anapotumia neno mnafiki, ambalo hufanya mara kwa mara, mfano wetu mzuri hapa utakuwa Mathayo 23, anapowakemea watu ambao ni wanafiki, na bila shaka Mafarisayo ndio shabaha wakati huo, lakini mara kwa mara, ninyi wanafiki, ninyi wanafiki, ninyi wanafiki. Naam, neno hilo linamaanisha mwigizaji. Linatokana na Kigiriki, na linamaanisha mwigizaji, na kwa hivyo hili lingekuwa msingi mzuri wa kitamaduni.

Hadhira yake, tukizungumzia waigizaji, hadhira yake ingelijua hilo vizuri. Naam, kuna mengi zaidi ya kusema kuhusu hilo, lakini tena, kama kawaida, tunahitaji kuendelea katika hatua hii. Tunaweza kutumia saa kadhaa huko Sepphoris , na itakuwa juhudi yenye thamani.

Hebu tupige picha kwa sasa, ili tuone tunachozungumzia, na kuweka baadhi ya masimulizi haya na baadhi ya yale niliyosema katika muktadha wa kuona pia. Hapa tuko chini katika Bonde la Yezreeli katika bustani ya matunda. Unapotazama juu hapa, unaona ukingo mkubwa.

Nyuma ya mteremko huu, nyuma ya mahali ambapo kielekezi changu cha kijani kingekuwa, kungekuwa na kijiji cha Nazareti. Sasa, bila shaka, ni jiji kubwa. Kuna kanisa kubwa hapo.

Makanisa ya Matamshi. Ni kanisa kubwa zaidi la parokia kote, lakini wakati huo lilikuwa kijiji kidogo, na kwa hivyo tunaweza kutumia mawazo yetu tunapofikiria simulizi hilo katika Luka sura ya 4 ya watu wakimpeleka Yesu kwenye ukingo huu, au genge hili, na wakidhani wangemsukuma, lakini kumbuka, alipita kati yao, na muda mfupi baadaye, atahamisha kituo chake cha shughuli hadi Kapernaumu. Tutazungumzia hilo baadaye.

Kwa njia, shirika la utalii nchini Israeli linajua wanachofanya, kwa hivyo sasa hii inaitwa Mlima Precipice. Tulipokuwa hapo kwa mara ya kwanza katika miaka ya 1970, haikuwa rahisi sana kupata njia yetu kwa barabara za nyuma na kufika hapa, lakini sasa ni tofauti kabisa. Unaposimama hapo na kutazama chini ya mteremko huo na kutazama ukingo wa kaskazini-mashariki wa Bonde la Yezreeli na kutazama Mlima Tabori, tuna mtazamo kutoka juu, na ikiwa unataka mtazamo mdogo, hapa kuna gari, mabaki ya gari, ambayo yalikuwa yamepita ukingo pia, kwa hivyo tunapata hisia kwamba hii ni muhimu sana.

Hapa, ili tu kuweka Naini na Shunemu katika muktadha, tunasimama mahali pamoja, na sasa hapa ni Mlima More, kwa hivyo huu hapa utabiri wa mfalme wetu wa pili wa Agano la Kale, Elisha akimponya kijana, Naini, Luka 7, Yesu hamponyi, akifufuka kutoka kwa wafu katika visa vyote viwili na bila shaka tunaangalia kutoka magharibi hadi mashariki. Huu ni picha fupi tu ya ukumbi wa michezo huko Sepphoris . Umechongwa moja kwa moja kwenye mwamba, na kisha, bila shaka, tunaona ujenzi mpya ukifanyika hapa.

Jambo moja zaidi kuhusu Sepphoris . Kama nilivyosema, ni mahali pa kuvutia sana. Baada ya kuharibiwa kwa hekalu la pili na Warumi mwaka wa 70 BK, una uwepo wa Wayahudi huko Yerusalemu, kusema ukweli umeondolewa, hawapo.

Kwanza wanaenda magharibi hadi mahali panapoitwa Yavne au Jamnia, lakini kisha watahamisha shughuli zao hadi Galilaya na, katika sehemu fulani katika karne zinazofuata, Sepphoris . Je, hii si kejeli? Ilikuwa mji mkuu wa Kirumi wa Galilaya. Sasa kwa kipindi fulani, inakuwa mji mkuu wa marabi wa Galilaya. Marabi wanaendelea na harakati za Uyahudi, mila zote za Uyahudi, Torati ya mdomo, maendeleo, na mambo ya aina hiyo yote.

Hiyo ndiyo itakayokuwa kipindi cha marabi, kwa hivyo tunafikiria mambo kama Mishnah, mkusanyiko wa mambo ya kisheria na halachic ya Kiyahudi, Talmuds , na kinachovutia hapa ni kwamba katika Sepphoris , ambayo ilikuwa moja ya sehemu hizo za katikati za marabi, angalia kile tulicho nacho. Hawa ni marabi. Hawa ni marabi wanaochukua Torati kwa uzito sana, na bado hapa kuna uwakilishi wa uso, na kwa njia, imetengenezwa vizuri sana.

Hii ni paneli moja ya sakafu kubwa ya mosaic. Vigae vya mosaic vilitumika kwa njia ya kifahari sana katika majengo ambayo ni ya kifahari sana. Sepphoris pia inaitwa sasa mji mkuu wa mosaic, kwa hivyo una mji mkuu wa Kirumi, basi una kipindi cha marabi ambapo mosaic hii na zingine nyingi ziliwekwa chini.

Kuna mosaic ya sakafu ya sinagogi ambayo pia ni ya kushangaza sana huko Sepphoris , lakini hatuwezi kukaa Sepphoris kwa ajili ya kahawa. Tunahitaji kuendelea, kwa hivyo hebu tuangalie kwa haraka kutoka Sepphoris , na kwa njia, iko ng'ambo ya

moja ya mabonde hayo tunayoiona Kana. Huenda hii ndiyo nafasi bora zaidi kwa Kana ya Yohana sura ya 2. Katika bonde zuri, hapa iko katika eneo hili.

Kumekuwa na uchimbaji kadhaa ambao umefanywa huko ndani ya muongo mmoja uliopita hivi, na tunajua kwamba kumekuwa na angalau ushahidi wa watu mapema, mapema, tunazungumzia karne ya tano, sita, wakitumia mahali hapa, wakitumia pango kubwa hapo, wakiacha ushahidi kwamba walikuwa mahujaji, na walikuwa mahujaji waliokuja hapa haswa kwa sababu ilikuwa na umuhimu fulani kuhusiana na huduma ya Yesu huko Kana. Naam, tunaondoka Galilaya ya magharibi, Galilaya ya chini ya magharibi kwa wakati huu, na tunataka kutazama Bahari ya Galilaya yenyewe sasa. Hii inaitwa mambo kadhaa tofauti, kwa hivyo hebu tufafanue kidogo tu kinachoendelea.

Kwanza kabisa, kama tutakavyoona, oh, maneno mabaya, hii si bahari kwa sababu ni ndogo. Ina urefu wa maili 13 hivi na labda maili saba na nusu, upana wa maili nane katika sehemu yake pana zaidi. Kwa hivyo, ina jina la bahari, lakini kwa kweli, ni ziwa, na kuna wale wanaoliita Ziwa la Tiberia.

Hiyo ni kwa sababu kuna mji mkubwa upande wa magharibi, karibu hapa, unaoitwa Tiberia, na mji huo, kwa njia, ulijengwa na Herode Antipa kwa heshima ya Tiberia, haishangazi hapo. Lakini pia, pamoja na kuitwa Galilaya, Bahari ya Galilaya, Tiberia, Ziwa la Tiberia, pia una jina, na Waisraeli wengi wanaliita hivi leo, Kinneret, Bahari ya Kinneret, na kwa kweli tunaona neno hilo katika Injili pia. Kwa hivyo, Galilaya, Tiberia, Ziwa Tiberia, na Kinneret.

Kwa nini inaitwa Kinneret? Naam, neno la Kiebrania kinor linamaanisha kinubi, na ukiangalia hii, ina umbo la kinubi. Ni pana hapa juu, na kisha, bila shaka, inapungua, kwa hivyo ina jina hilo, Kinneret. Cha kufurahisha ni kwamba, kuna mahali hapa ndani panaitwa hivyo pia.

Hebu tuzungumzie kidogo kuhusu baadhi ya data zinazohusiana na hifadhi hii ya maji, kisha tuangalie miji mikubwa inayoizunguka na kile tunachoweza kutaka kufanya tukizungumzia huduma ya Yesu hapa katika baadhi ya maeneo hayo. Hapa kuna jambo unalotaka kukumbuka kwa ajili ya simulizi ambalo nitaleta hivi karibuni. Katika kipindi cha Agano la Kale, na kwa njia, hili si jambo la Biblia ya Kiebrania ya Agano la Kale tu; hili ni jambo pana la kitamaduni.

Miili mikubwa ya maji ilikuwa ya kutisha. Hii ni kweli hasa kwa bahari na bahari. Walijua Bahari ya Mediterania ni miili mikubwa ya maji, na miili hii mikubwa ya maji ambayo ilikuwa na kina kirefu, na hukujua kabisa kilichokuwa ndani au chini, iliwakilishwa akilini mwao machafuko, shimo la kuzimu.

Unakumbuka Yesu alipowatupa pepo ndani ya nguruwe? Walienda shimoni walipoingia baharini, kwa hivyo ilikuwa jambo la kuogopwa. Hawakuwa na

matumaini kabisa kuhusu maji na aina zote za michezo tunayoifikiria sasa kama michezo ya majini. Lakini bila shaka, tulimtaja Yesu muda mfupi uliopita na ukweli kwamba angetembea juu ya maji na kuidhibiti bahari.

Katika moja ya matukio hayo, wakati dhoruba zilipotokea, kama tulivyosema kutoka magharibi huku pepo hizo zikizunguka mabonde na kuyatikisa maji ya Bahari ya Galilaya, katika moja ya matukio hayo, na naamini yamo katika Injili ya Mathayo, lakini unaweza kurudi nyuma na kuniangalia kuhusu hili, inasema dhoruba ilitokea, na neno hilo ndilo neno tunalopata kutokana na mtetemeko wa ardhi, seismos , seismic. Hii haikuwa dhoruba yoyote tu, na bado hapa una Yesu akidhibiti hilo. Hilo litategemea madokezo kadhaa ya Agano la Kale pia, hasa Zaburi, ambapo tuna Bwana Mungu Mwenyezi akidhibiti bahari na maji hayo, kwa hivyo hii ni dalili nyingine ya Yesu ni nani, alikuwa machoni pa wale waliokuwa kwenye mashua pamoja naye.

Kuna mambo mengine machache tunayotaka kuyazingatia: utaona G kwenye eneo hilo tambarare kwenye ramani, sehemu ya ziwa hilo, hiyo ni uwanda wa Genesareti. Inachukua jina lake kutoka mji mdogo kwenye ukingo wa kaskazini wa ule unaoitwa Genesareti, kwa hivyo ni uwanda wa Genesareti. Pia tuna uwanda wa Bethsaida, B inaonyesha kwamba, hivyo maeneo mawili yenye utajiri mkubwa wa kilimo.

Tena, fikiria kanuni zetu tunazozungumzia tunapozungumzia eneo hili. Tuna maeneo ya chokaa hapa, tuna basalt hapa, tunajua kwamba yote mawili yanapata udongo mzuri sana, tunajua kwamba mvua inaponyesha, vitu hivyo vitatiririka hapa, na kwa hivyo tuna maeneo mawili yenye utajiri mwingi sana katika kilimo. Josephus anatuambia kwamba yote haya yalikuwa muhimu sana katika uzalishaji wa kilimo.

Hata hivyo, hebu tuangalie miji michache zaidi kisha tuandike maelezo kuhusu kile Yesu anachosema kuihusu. Hapa kuna Kapernaumu, karibu katikati ya uwanda wa Genesareti na Bethsaida, labda kidogo chini ya nusu katikati. Angalia kitu kuhusu eneo lake kwenye ramani, nami nitarudi kwenye hili, lakini ni jambo la kisiasa ambalo tutataja na ramani hii kwa sababu ni muhimu.

Eneo hili hapa ndani, Galilaya ya Chini, hadi Bonde la Yordani, lilikuwa Galilaya, na katika siku za Yesu, lilitawaliwa na mmoja wa wana wa Herode aliyetitwa Herode Antipa. Katika eneo hili kulikuwa na, hebu tuwaite tu watu wa kikabila, badala yake mchanganyiko wao; Trakoniti, Iteria , na Golaniti zilikuwa majina ya mahali, au niseme majina ya maeneo, na hilo lilikuwa eneo ambalo halikuwa na wakazi wa Kiyahudi ndani yake. Hapo una Filipino Mtawala wa Kirumi akitawala.

Kwa hivyo kwenye ramani hii, tutaona kwamba kama Yesu, nitarudi kwa hao wawili hivi karibuni, lakini Yesu alipohamisha kituo chake cha shughuli kutoka eneo la Sepphoris , ambapo Roma ilitawala, hadi Kapernaumu, ambayo iko karibu sana na mpaka, huu ni mpaka wa kijiografia kati ya eneo la Herode Antipa na eneo la Filipino

Mtawala, anakaribia sana eneo ambalo unaweza kutaka, labda, tuseme, mtoza ushuru, hujui, na kisha pia njia yetu kuu. Tumezungumzia kuhusu pasi yetu ya kengele, tumezungumzia kuhusu njia yetu, tumezungumzia kuhusu kwenda upande huu. Kapernaumu itakuwa katika eneo la aina hiyo pia.

Kwa hivyo, Yesu hasogeji kwenye maji ya nyuma anapoondoka katika eneo la udhibiti wa Sepphoris na mji mdogo wa Nazareti na kwenda Kapernaumu, mbali na hapo, lakini kuna mengi ya kusema hapa. Korazini na Bethsaida, hao watatu, wanaona kwamba Korazini iko juu kidogo ya eneo hilo jekundu; hiyo ni kingo ya basalt iliyopo hapo. Bethsaida ina alama ya kuuliza karibu nayo kwa sababu kuna mjadala unaoendelea kuhusu wapi hasa, ni eneo gani Bethsaida, na sitazungumzia mojawapo ya hayo, lakini iko katika eneo hilo la jumla.

Hivi ndivyo Yesu asemavyo katika Mathayo 11 kuhusu miji hii. Ole wako, Korazini! Ole wako, Bethsaida! Kama miujiza iliyofanyika kwenu ingalifanyika huko Tiro na Sidoni, wanalitubu zamani wakiwa wamevaa magunia na majivu. Na sasa fikiria, hii kweli ni pambetatu isiyoamini ya miji.

Kama nilivyosema muda mfupi uliopita, Yesu aliamisha kituo chake cha shughuli kutoka Nazareti hadi Kapernaumu, na hapo ndipo anapotumia muda mwingi. Watu walioishi karibu na hapo, eneo lote lililo karibu na pale, wangeona mara kwa mara, wangesikia mara kwa mara kutoka kwa umati uliokusanyika kumzunguka Yesu alichokuwa akifanya, lakini inaonekana hawaamini. Tuendeleo kusoma.

Nawaambia , itakuwa rahisi zaidi kwa Tiro na Sidoni siku ya hukumu, na wewe, Kapernaumu, je, utainuliwa hadi mbinguni? Hapana, utashuka chini kwenye vilindi. Shikilia hilo baada ya muda mfupi. Tunarudi kwenye shughuli hiyo ya vilindi na bahari na kuongeza kitu ndani yake.

Kama miujiza iliyofanyika ndani yako ingalifanyika Sodoma. Kama tunavyojua, uzi katika Agano la Kale lote, si tu katika Mwanzo 19, bali katika Isaya sura ya 1, katika Ezeieli, tunauona tena na tena. Sodoma ni kitu kinachoelezea au kuonyesha uovu katika kila nyanja, lakini kama ungefanyika Sodoma, ungeendelea kuwepo hadi leo.

Nawaambia , itakuwa rahisi zaidi kwa Sodoma siku ya hukumu kuliko ninyi. Mtakapokusanya matokeo yanayozunguka Tiro na Sidoni na Sodoma na kisha kuyaleta katika muktadha huu, mtaona jinsi kemeo hili lilivyo na nguvu, hasa katika muktadha wa hapana, mtashuka chini kabisa. Naam, hebu tujumuishe baadhi ya mambo ambayo tayari tumesema kuhusu data kuhusu Bahari ya Galilaya au Kinneret au Ziwa la Tiberia.

Ninasema takriban futi 700 chini ya usawa wa bahari kwa sababu hii inatofautiana. Inategemea tunapozungumzia juu ya uso wa maji haya kwa kuzingatia kama yamekuwa yakikumbwa na ukame, ambao umekuwa ukiendelea, na hasa kwa miaka

15 au 20 iliyopita, umekuwa mbaya. Kwa kweli, ni mwaka huu, na ninazungumza mwaka wa 2020, kwamba hatimaye, kiwango cha Kinneret kinakaribia mahali kinapaswa kuwa.

Kwa vyovyote vile, iko takriban futi 700 chini ya usawa wa bahari. Hapa kuna jambo lingine la kuvutia sana. Bahari ya Galilaya kimsingi ni maji safi.

Inalishwa na Mto Yordani, na tutazungumzia zaidi kuhusu chemchemi ambazo ni vyanzo vya Mto Yordani, lakini pia, katika kona ya kaskazini-magharibi, iko mahali fulani karibu na Kapernaumu, na karibu na kona hiyo, pamoja na ufuo wa kusini-mashariki, kuna chemchemi za chumvi. Na unapokuwa na chemchemi hizo za chumvi zikibubujika, si chumvi zenye sumu. Kwa kweli ni aina ya vitu vinavyolisha makundi ya samaki.

Na kwa hivyo, hasa katika eneo hilo kuanzia, tuseme tu, uwanda wa Genesareti karibu na Kapernaumu, uvuvi mwingi. Bila shaka, kuna njia zingine pia, lakini kuna uvuvi mwingi. Naam, nilitaja kiwango cha chini cha Bahari ya Galilaya muda mfupi uliopita, na ninataka kurudi kwenye hilo kwa sababu katika miaka 15 au 20 iliyopita, kiwango cha bahari kimeshuka.

Kwa kweli, katika miaka ya 1980, ilikuwa imeshuka sana, na kwa hivyo kulikuwa na mtu wa kuvutia sana. Nilipata fursa na fursa ya kukutana naye mwanzoni mwa miaka ya 2000. Jina lake lilikuwa Mendel Noon, na alikuwa mzaliwa wa Galilaya.

Kwa kweli alikuwa amekulia katika kibbutz huko Geb, ambayo iko kwenye ufuo wa mashariki wa Bahari ya Galilaya. Maji yalipopungua, namaanisha, jamaa huyu alikuwa kibbutznik, sivyo? Kwa hivyo, alifanya kazi kwenye kibbutz, lakini katika muda wake wa ziada, alipenda kuchunguza Bahari ya Galilaya. Alizunguka-zunguka akifuatilia bandari hizi ndogo za karne ya kwanza.

Kwa kweli nina mchoro wao. Sina mchoro huu uliojumuishwa vizuri katika uwasilishaji huu mahususi, lakini alichora angalau bandari 30 ndogo za basalt ambazo kutoka ufukweni huenda nje labda futi 15, 20 na kisha kutengeneza ndoano kidogo. Ni nzuri sana.

Unapotembea kando ya pwani ya kaskazini ya Bahari ya Galilaya, na unaweza kufanya hivyo leo, bado unaweza kuona baadhi yao, ingawa sasa kiwango cha maji kimeongezeka, kwa hivyo huyaoni karibu sana kwa sababu yamebaki kutoka miaka 2,000 iliyopita. Lakini ulikuwa na uwezo wa kuona ukitembea kando ya vitu hivyo, na kuna michoro yake. Kwa hivyo hiyo inavutia.

Una hilo. Pia, kwa njia, alipata aina zote za uzani kwa ajili ya nyavu. Ni vitu vidogo vya basalt ambavyo vimetobolewa mashimo ndani yake.

Kwa hivyo, hii inatoa ishara ya tasnia ya uvuvi, haswa katika kona hiyo ya kaskazini-magharibi. Unajua kwamba iko hapo, chemchemi za chumvi, lakini pia bandari zile za karne ya kwanza ambazo tulizipata. Naam, nilitaja muda mfupi uliopita, lakini nataka tu kurudia hili kwa sababu litakuwa muhimu kwetu.

Nyanda hizi zote mbili zilikuwa na uzalishaji mkubwa wa kilimo na zilijulikana sana kwa uzalishaji wao wa mafuta ya zeituni. Tayari imetajwa pia kwamba kijiografia, huu ni mpaka wa eneo la Herode Antipa, na hiyo ina maana kwamba, ukiweka yote pamoja, kutakuwa na biashara nyingi kwa sababu ina uzalishaji mkubwa wa kilimo. Unaweza kuuza bidhaa hii.

Usafiri, njia ya Barabara Kuu ya Kimataifa ilikaribia sana hapo, na kodi karibu na mpaka. Kwa hivyo ili kuunganisha hilo na kile ambacho tumekwisha sema, Yesu, baada ya janga hilo katika Luka sura ya 4, alihamisha kituo chake cha shughuli hadi Kapernaumu. Tunaona katika ulinganifu katika Mathayo na pia Yohana 2.12. Cha kufurahisha, hiyo ni mara tu baada ya kubadilisha maji kuwa divai katika mistari 11 ya kwanza ya Yohana 2. Haimaanishi kwamba aliiacha Kana kabisa.

Kama tulivyosema hapo awali, Yohana 4 inazungumzia kuhusu kuwepo kwake huko nyuma. Naam, hebu tufanye zaidi kidogo na hili, nami nitanukuu baadhi ya vifungu vya maandiko kisha nitakusanya pamoja mambo machache zaidi yanayohusiana na huduma ya Yesu katika kona hii ya kaskazini-magharibi. Hizi ni hadithi ndogo za kale.

Sitasema kila kitu kilicho hapa, bali ni vignettes tu. Kwa hivyo, alisema haya tayari, akiondoka Nazareti, Yesu akaenda kuishi Kapernaumu, na kisha Mathayo akaingia, kama Mathayo alivyokuwa akizoea kufanya Agano la Kale, sivyo? Nchi ya Naftali. Ah, sawa, ni ukumbusho tu kwamba urithi huo wa kikabila ulipopata urithi wao, zile nne zilizokuwa kaskazini mwa Bonde la Yezreeli zilijumuisha Naftali, na haswa zaidi, Naftali ndiyo inayopakana na kona ya kaskazini-magharibi ya Bahari ya Galilaya.

Huo ni urithi wa kabila la Naftali. Shikilia hilo, kwa sababu linamaanisha kwamba miamba hiyo ya Arbeli ambayo tulizungumzia itakuwa katika urithi huo wa kabila. Mahali tulipozungumzia palipoitwa Hazori, ambapo ni kaskazini zaidi, yote yatakuwa kile kilichokuwa urithi wa kabila la Naftali katika Agano la Kale.

Kwa hivyo, Mathayo anapozungumzia kuhusu Yesu kuhamia Kapernaumu, kisha anasema kwamba ili kutimiza yaliyosemwa kupitia nabii Isaya, watu wanaoishi gizani wameona nuru kuu. Hapo ndipo tulipoanza uwasilishaji wetu asubuhi ya leo, tukiwa na Isaya sura ya 9, mstari wa 1 na 2. Sasa, hebu tuchukue historia kidogo katika simulizi hili kutokana na kile tunachokijua kutoka kwa Josephus, na niruhusu nitoe kama dakika tatu tu kutoa msingi kidogo wa hili. Tulipoanza kuzungumza kuhusu Herode, tulikumbushwa kwamba Herode hakuwa Myahudi kamili.

Alikuwa Mwidumea. Watu hawakumpenda sana. Baba wa familia hiyo alikuwa Antipater.

Antipater alielewana vyema na Warumi, lakini, unajua, Waidumea hawakuwa wazuri hivyo. Herode alikuwa gavana wa Galilaya, lakini wakati fulani ilibidi aondoke. Anakimbilia Roma.

Yuko pale kwa muda mrefu. Kama tulivyokwisha sema, anajifunza utamaduni wa Kigiriki na Kirumi kwa kiasi fulani na anavutiwa nao, lakini kisha seneti ya Kirumi inamteua kuwa mfalme. Tarehe ni 40 KK.

Inamchukua miaka mitatu kushinda ufalme wake, na hiyo ni miaka mitatu ya umwagaji damu na ya kutisha, na moja ya mambo yanayotokea, Josephus anatuambia yote kuihusu. Kwa njia, Vita vya Kiyahudi vya Josephus hakika ni lazima kusoma, lakini Josephus anatuambia kwamba kama sehemu ya jaribio la Herode kushinda ufalme wake, kwanza kabisa, atashambulia Sepphoris, na atatembea huko kupitia dhoruba ya theluji, cha kufurahisha cha kutosha, lakini kisha anahamia mashariki kwa sababu anataka kuchukua eneo hili la kaskazini, na haswa Galilaya. Josephus anatuambia kuhusu vita vyake huko Arbel.

Anatuambia kwamba ilikuwa vita ngumu tu kwa sababu kuna watetezi wa Kiyahudi. Mahali hapa panaitwa Arbel pako katika eneo fulani, na umeona miamba hiyo, nami nitakuonyesha picha za karibu baada ya muda mfupi tu, lakini ni chokaa, kwa hivyo chokaa kina mapango mengi. Kuna mapango kwenye nyuso za miamba.

Bado unaweza kuwaona leo na kutembea hadi kwao. Watetezi wa Kiyahudi, kwa sababu walikuwa wakizingirwa na jeshi hili la Herode, walikwenda kujificha kwenye mapango, na Josephus anatuambia jinsi, walipokuwa wakijificha, Herode alivyokuwa akiwaamuru watoke, na hatimaye, aliwatumia askari wake chini kwenye majukwaa makubwa, makubwa, ya mbao, na wakawatoa watu kutoka kwenye mapango na kuwaua. Kwa njia, ingawa ni baada ya wakati wetu wa huduma ya Yesu, aina hiyo hiyo ya vita ilitokea wakati Warumi walipopita, wakiongozwa na Vespasian.

Walifanya vivyo hivyo, na Josephus anatuambia, katika vita hivyo karibu na Arbel na Bahari ya Galilaya, damu ya bahari iligeuka kuwa nyekundu. Samahani, maji ya bahari yaligeuka kuwa nyekundu kwa damu. Ilikuwa wakati mbaya sana.

Kwa hivyo, hili ni eneo lenye vurugu kizazi kimoja tu kabla ya Yesu kufika. Kwa hivyo tuko hapa na Arbel. Fikiria miamba hiyo.

Hapa kuna upande mmoja. Huo ni upande wa kaskazini. Baada ya muda mfupi, utaona upande wa kusini pia, lakini uso huu wote wa mwamba umejaa mapango hayo, na ni kutoka kwenye uso huu ndipo wanaonekana kuteremsha chini kwenye vizimba vilivyojaa askari wa Kirumi waliokuwa wakiwachinja watu.

Lakini si jambo la kuvutia kwamba, kama Mathayo anavyorejelea hili, hanukuu tu watu wanaoishi gizani ambao wameona nuru kubwa, bali pia kila mtu aliyejua kifungu hicho, na hapa nitaongeza tu jambo dogo la kifasihi kwa madhumuni yetu? Wakati mwingine, tunawashutumu watu kwa uhakiki wa maandishi, na hilo kwa kawaida ni tatizo, lakini huko nyuma katika siku za Mathayo, watu waliponukuu mstari wa maandiko, walidhani kwamba hadhira yao ilijua muktadha. Walidhani hivyo.

Kwa kawaida hatujifunzi. Ni moja ya aibu zetu. Hatujifunzi miktadha yote, lakini muktadha mzima wa nukuu ya Mathayo ya sehemu hii ya Isaya ndio mwisho, na kwa kweli inafanya kazi kuanzia Isaya 7 hadi 11.

Sitapanua hilo, lakini ukirudi nyuma unasoma jambo hilo lote kwa sababu linaanza na mtoto kuzaliwa, na tunapofika Isaya 9, tumekuwa na sura ya kushangaza katika sura ya 8, ambayo ina msemu unaorudiwa wa Mungu pamoja nasi, Mungu pamoja nasi, Mungu pamoja nasi, Emmanueli, na kisha tunayo katika sura ya 9, hasa mstari wa 6, kwani kwetu mtoto amezaliwa, mwana amepewa, na miongoni mwa majina mengi yanayoonekana katika mistari hiyo miwili ni Mkuu wa Amani. Fikiria jinsi hilo linavyosikika katika eneo hili, nchi ya Naftali, ambayo ilikuwa uwanja wa vita na itaendelea kuwa uwanja wa vita. Tena, kama msingi wa huduma ya Yesu hapo na marejeleo ya Mathayo, una msingi wa Herode, kwamba katika siku zijazo angekuja Vespasian, na katika siku zijazo mbali wangekuja Wapiganaji wa Vita vya Kikristo wakipigania eneo hilo hilo na kushindwa na Salaf ad-Din.

Naam, hiyo ni hadithi moja tu. Taja tasnia ya uvuvi, na tunahitaji kuelewa hilo kidogo tu. Wanafunzi, unajua hili, walikuwa wavuvi.

Walivua samaki usiku, hilo ni jambo zuri kujua, lakini hili ndilo jambo kuu. Luka sura ya 5 ni kitu unachotaka kurudia na kukipitia wakati wako utakapofika kwa sababu huyu ndiye Yesu anayewaita. Hili litazingatia Petro, kwa sababu anapoenda na kuwazungumzia kuhusu mahali ambapo wamekuwa wakivua samaki na kama wamefanikiwa na kadhalika na kadhalika, wanasema, tumefanya kazi kwa bidii usiku kucha.

Hiyo ilikuwa desturi yetu, kama tulivyosema. Wanahitaji kuvua samaki wakati huo. Hawakupata chochote.

Yesu anawaambia jinsi ya kuvua samaki, nao wanavua samaki, lakini haya ndiyo yanayovutia. Katika muktadha wa Luka sura ya 5, Petro anapoona kinachotokea, anasema, oh, ondokeni kwangu kwa sababu mimi ni mtu mwenye dhambi, na tunaweza kupanga hilo pamoja na kufikiria, ndio, sawa. Ghafla anatambua kwamba ikiwa Yesu anaweza kuona ndani ya bahari, kana kwamba ni, na kujua wapi pa kutupa wavu, Yesu anaweza kuona ndani ya moyo wake.

Sasa, kwa rehema ya Mungu, Yesu anamvuta Petro katika mkusanyiko wake wa wanafunzi, na Petro atamfuata kweli, na Yesu anawafanya wavuvi wa watu. Lakini hebu tuendeleo kidogo na jambo hili la uvuvi kwa sababu linavutia kidogo. Hapa kulia, kama wanaakiolojia, tunafanya kazi mahali panapoitwa Magdala.

Kwa kusikitisha, hatutatembelea hilo. Kume kuwa na kazi ya kuvutia sana iliyofanywa hapo na baadhi ya mambo yaliyopatikana kutoka sinagogi la karne ya kwanza, lakini walipata mosaic hii ndogo ya ajabu, ambayo ni taswira ya jinsi mashua ingeweza kuonekana. Ndiyo, iko katika mosaic, kwa hivyo ni mbichi kidogo, lakini hapa ndipo mtu ameunda mfano kidogo kulingana na kile ambacho kinaweza kuwa.

Sasa, hizo ni taswira mbili, moja ikiwa na pande mbili, nyingine ikiwa na pande tatu. Lakini mwaka wa 1986, na hapa tunarudi kwenye kiwango cha chini cha maji cha Bahari ya Galilaya, si tu kwamba rafiki yetu Mendel Nun alipata uzito wa nyavu, na si tu kwamba alipata bandari za karne ya kwanza, bali pia kulikuwa na kundi la ndugu kwenye kibbutz ng'ambo ya bahari ambapo Mendel Nun aliishi, mahali palipoitwa Nof. Ginosar, waliokuwa wakitafuta sarafu. Kwa sababu maji yalikuwa yamepungua, walidhani, hei, watapata sarafu zenye thamani za kuvutia kwenye matope.

Na walipata nini? Naam, walipata mabaki ya mashua ya karne ya kwanza, yenye urefu wa mita 10, iliyogunduliwa mwaka wa 1986. Mchakato wa kuitoa kwenye matope kwa usalama uliileta kwa sababu, bila shaka, ilikuwa imezikwa, na mara tu utakapoiweka hewani, ingeharibika mara moja. Kwa hivyo, waliweka ikimwagiliwa maji wakati walipokuwa wakichimba matope.

Waliifunika kwa polyurethane ili kuihamisha. Waliweka kwenye mashine ya kuosha kemikali ili kemikali ziweze kuja kuchukua nafasi ya mbao yenyewe. Kwa hivyo sasa una vitu vilivyoganda.

Na hivi ndivyo ulivyo navyo. Hii ni mashua ya Galilaya. Hii ndiyo iliyobaki.

Hakika ilikuwa mashua ya karne ya kwanza. Tena, mchakato wa kuipata kwenye matope na kuitoa na kuifikisha hapa, hii inaweza isionekane ya kina sana, lakini inatupa maana. Bila shaka, hii haikuwa mashua ambayo Yesu na wanafunzi wake walitumia, lakini hii ndiyo aina ya ufundi ambao wangekuwa ndani yake.

Hivi majuzi tu, nilipokuwa huko, nilipata nafasi ya kukutana na Yuval tena. Yeye ni mmoja wa ndugu. Mwingine ameondoka, lakini Yuval, ambaye alikuwa sehemu ya ugunduzi huo mkubwa na bado anaishi kusimulia kuihusu, ni wa kufurahisha kiasi.

Naam, tukiendelea mbele, hiyo ndiyo tasnia ya uvuvi na kidogo tu kuihusu. Pia tuna, kama Josephus anavyoelezea, uwanda wetu wa Genesareti hapa, ukingo mdogo wa

mwisho wa kaskazini-magharibi mwa bahari. Sifa na uzuri wa asili wa eneo hilo ni wa ajabu.

Hakuna mmea ambao udongo wake wenye rutuba unakataa kutoa. Kwa kweli, wakulima wake hukuza kila aina na hii ni muhimu, lakini miongoni mwa hizo, bila shaka, zitakuwa mizeituni na zabibu. Hiyo ni karne ya kwanza.

Hiyo ni siku ya Josephus. Kwa hivyo sasa tuje Kapernaumu na kazi ambayo imefanywa Kapernaumu. Ukiangalia picha hii, unaona kinu cha mizeituni na sitaelezea kwa undani jinsi inavyofanya kazi, zaidi ya kusema kwamba kinu cha mizeituni kingewekwa hapa, mizeituni ingewekwa hapa kwenye shimo hilo.

Unaona jiwe, linaloitwa jiwe la kusagia. Kupitia shimo hilo, nguzo ndefu ingetoka na ingesukumwa na wanyama au labda watu. Kisha, mara tu vitu hivi vyote vitakapokuwa vimegandamizwa, unaviweka kwenye mfuko wa gunia, unaviweka hapa, unavipima, kisha unapata dondoo lako la mafuta ya zeituni.

Kinachovutia sana hapa ni kwamba katika eneo dogo sana la Kapernaumu, na ni dogo kiasi, limechimbwa na Wafransisko, lakini idadi kubwa sana ya mashine hizi za kukamua imepatikana. Kwa hivyo, kuna wale wanaosema, unajua, watu wa Kapernaumu hawakuwa wakifanya tu uchakataji wa zeituni, lakini labda kulikuwa na tasnia fulani iliyokuwa ikiendelea katika muktadha huo. Kwa hivyo, hebu tusimame kwa muda.

Huko Kapernaumu, tuna mahali karibu na mpaka, tuna mahali ambapo ni tasnia ya uvuvi kwa sababu zote hizo ambazo tumetaja, na sasa labda tuna tasnia ya kukamua mafuta. Katika muktadha huo, hebu tutembelee Mathayo 18, ambayo ni sura ambayo ni nzuri sana kwa sababu nyingi, lakini hapa kuna moja ya kauli za Yesu zenye kushawishi sana. Ikiwa mtu yeyote atamsababisha mmoja wa wadogo hawa wanaoniamini kutenda dhambi, ingekuwa bora kwake afungiwe jiwe kubwa la kusagia shingoni mwake na kuzamishwa kwenye vilindi vya bahari.

Na bila shaka, ni ukumbusho tu kwamba una akilini mwao kwamba bahari iliwakilisha shimo la kuzimu. Yesu alitumia zana zake za kufundishia zilizokuwa karibu naye. Huu ulikuwa wakati wa kufundishwa kwao kwa sababu hiyo ingekuwa kifo cha ghafla na hakika katika hali za kutisha.

Na yeyote anayemsababisha mdogo anayeniamini kutenda dhambi, bora zaidi. Naam, mambo machache zaidi tunayohitaji kusema kuhusu Kapernaumu. Tunaweza kuendelea hapa na pale.

Katika Yohana sura ya 6, baada ya Yesu na wanafunzi wake, Yesu aliwalisha wale 5,000, wakavuka bahari, akatoka kwenda kuwalaki, kisha wakafika mahali paitwapo Genesari na wakaenda Kapernaumu kwa miguu, jambo ambalo wanafanya. Na katika

Yohana sura ya 6 anahubiri mahubiri yenye kushawishi sana. Ninakutia moyo usome jambo lote.

Ni mahubiri ya kushangaza tu katika sinagogi huko Kapernaumu. Andiko linasema alihubiri haya alipokuwa katika sinagogi huko Kapernaumu. Je, ni sinagogi hili? Hapana, hili ni jengo la baadaye, lakini huwezi kuliona kwa karibu. Msingi wa jengo hilo kuna sinagogi la jiwe jeusi la basalt.

Hii ni chokaa, ni nyeupe, ingeonekana wazi, ingevutia sana kulingana na mwonekano wa sinagogi hilo. Lakini chini yake kuna msingi wa karne ya kwanza. Na ukiingia ndani, pia kuna kona ndogo ambapo tunaweza kutazama chini na kuona jiwe jeusi, msingi wa sinagogi wa karne ya kwanza.

Kwa hivyo, hii ingekuwa alama ambayo sinagogi hili la baadaye lilijengwa. Ninaweza kurudi kwenye hilo baada ya muda mfupi, lakini kwa sasa, tunapaswa kutoka hapa kuelekea upande huu. Sasa tunaangalia sinagogi katika baadhi ya majengo hapa.

Tena, nyayo za nyumba. Na tuone kama tunaweza kupata masomo kutoka kwa nyumba hizo maalum ambayo yanaweza kutusaidia na kifungu cha maandiko. Hii inaitwa makazi ya insula, na unaweza kusoma vizuri kama mimi ninavyoweza.

Haya ni maeneo ambayo ungeishi, ukiishi kwa ajili ya familia kubwa. Ulikuwa na vitengo vilivyounganishwa, sivyo? Na kwa hivyo, tuseme familia, mwana mkubwa anaolewa, analeta nyumbani bibi harusi. Sikiliza masharti hayo, unajua ninaelekea wapi na hili.

Huleta bibi harusi nyumbani, ungeongeza tu kwenye hili. Yote yangukuwa karibu na ua, lakini ungeweza kuongeza tu, na ungeweza kuwa na vyumba vingi kama 15 unapoendelea kuongeza kwenye nyumba hii ya insula. Je, hii iko Kapernaumu pekee? Hapana, unaiona katika vijiji hivi vyote vinavyowakilisha vijiji vya Kiyahudi huko Galilaya wakati huo.

Unaiona mahali paitwapo Katsrin , unaiona huko Korazin . Nyumba za Insula zilikuwa kama kielelezo cha makazi siku hizo. Usipoteze ukweli kwamba kulikuwa na ua pia, ambao unajua tungeweza kuteka uponyaji wa Yesu , umati wa watu ukikusanyika, watu wengi sana uani kiasi kwamba ilibidi wamlete mtu juu ya paa na kumshusha.

Lakini turudi kwenye familia yetu kubwa na familia inayokua kwa bibi arusi anayeletwa. Je, haishangazi kwamba katika Yohana sura ya 14, Yesu anasema, Naenda kuwaandalia mahali. Nyumba ya baba yangu ina vyumba vingi.

Naenda kuwaandalia mahali. Nilipo mimi, nanyi mtakuwapo pia. Na hii ni njia nyingine ambayo tunaweza kufikiria jinsi akiolojia inavyotusaidia kuelewa muktadha wa kitamaduni ambao Yesu alizungumzia ukweli wa kitheolojia.

Kwa sababu wazo zima la kuongeza familia, wazo linalojulikana. Wazo zima la bwana harusi akiandaa mahali kwa ajili ya bibi harusi kurudi nyumbani na baba na familia, linaonyeshwa sana na kinachoendelea hata kwa sehemu hii ya kimuundo hapa. Naam, tunaendelea na jambo lingine huko Kapernaumu.

Picha hiyo upande wa kushoto ni mbaya sana, lakini ni ya zamani na ni moja tuliyopiga, kwa hivyo ninaiacha hapo kwa sababu ni muhimu sana pia. Huu ndio msingi wa miaka ya 1970, picha ilipigwa, ya makazi. Na ni makazi ambayo yalikuwa na historia kubwa.

Hapa, kwa njia, ndicho kilichotokea tangu wakati huo. Hapa kuna nyumba ya insula ambayo tulikuwa tunaiangalia tu, na hapa kuna kanisa ambalo limejengwa juu ya eneo hili, ambalo ni sawa na hilo. Kwa nini limejengwa juu yake? Naam, linahifadhi utamaduni muhimu sana.

Mapema, kuanzia karne ya kwanza, tuna nyumba huko ambayo ilionekana kuwa na mahujaji walioitembelea. Wanaacha michoro ya graffiti. Kufikia karne ya nne, imepanuliwa na kuwa kanisa la nyumbani.

Kufikia karne ya tano na sita, linakuwa kanisa la ukumbusho lenye pande nane. Kwa hivyo, pendekezo ni kwamba tunaweza kuwa tunashughulika na nyumba ya mama mkwe wa Petro, ambapo Yesu aliweka kichwa chake alipofika Kapernaumu, na hakika ikawa mapema mahali pa hija. Sasa hapa kuna kauli ya kufikirika katika hatua hii, na unaweza kupenda hii au la.

Kuna majadiliano kuhusu sinagogi hilo nililokuonyesha muda mfupi uliopita, kwa sababu kufikia wakati sinagogi hilo lilipojengwa, na kuna sababu nyingi za kuliweka tarehe kama lilivyowekwa katika karne ya nne, miundo mingi ya sinagogi haikuwa na mapambo mengi kwa nje. Walihamisha uzuri wao na mapambo yao ndani, kama vile sakafu zile za mosaic, ambazo tumeona mfano mmoja. Lakini hili, namaanisha, lipo nje kabisa.

Iko mbele yako. Ni dhahiri. Na labda uwezekano ni huu.

Labda kufikia wakati ambapo utakuwa na jumuiya muhimu ya Kikristo katika eneo hili linaloitwa Kapernaumu, mji wa Yesu, mahali muhimu. Kwa njia, tuna msafiri. Jina lake lilikuwa Egeria, ambaye katika karne ya nne anazungumzia kutembelea eneo hili lote, na anataja maeneo.

Kwa hivyo, tunajua ni mahali pa hija kwa uwazi kabisa. Tukirudi kwenye sinagogi, pendekezo linalowezekana, na mimi si peke yangu ninayetoa maoni haya. Labda watu hapa katika jumuiya hii ya Kikristo kimsingi, wakijua thamani ya kuwa na mahujaji kuja na kutembelea sinagogi ambapo Yesu alihubiri mahubiri yenye kuvutia

kama ilivyoandikwa katika Yohana 6, labda walijenga hilo pia kuwa sehemu ya juhudi za hija.

Naam, tutaendelea kwa sababu tunapaswa kumaliza hili wakati fulani. Tukitoa taarifa ya haraka ya mpangilio wa matukio kati ya huduma ya Galilaya, ambayo tumekuwa tukiizungumzia, na miji iliyo karibu na Bahari ya Galilaya, ambayo ingekuwa katika eneo hili, hadi kile ambacho mara nyingi huitwa huduma ya kustaafu ya Yesu. Hiyo haimaanishi kwamba anainua miguu yake juu.

Inamaanisha kwamba anaondoka kimsingi katika eneo la Herode Antipa kwa sababu Herode Antipa anataka kumkamata. Yesu anamwita mbweha huyo. Kwa hivyo, katika kipindi hiki, hakika atakwenda Tiro na Sidoni, ili apate kufika huko, kisha atakuja, na yuko katika eneo hili.

Sasa, wengi wetu labda tunajua neno Dekapoli, miji kumi, miji kumi iliyokuwa miji ya Kigiriki na Kirumi iliyokuwa mashariki mwa Bonde la Ufa na baadhi yake hapa juu. Tutakuwa na Yesu angalau sehemu ya wakati katika eneo hilo la Dekapoli hapo hapo, lakini kisha atakwenda Kaisaria Filipi, na hapo ndipo tunataka kutumia wakati wetu ujao na Yesu mahali hapa panapoitwa Kaisaria Filipi. Njiani kwenda huko, tutachukua njia ya kurudi kwenye Agano la Kale.

Tukiwa njiani kwenda huko, tunapaswa kutoka hapa hadi Kaisaria Filipi, na kuna mambo kadhaa muhimu sana tunayohitaji kusema tukiwa njiani na kuyaona tukiwa njiani. Kwa hivyo, hebu tuone tunachotaka kufanya. Atabadilisha sura baada ya Ungamo, labda Mlima Hermoni, lakini tuna kumbukumbu kidogo ya Agano la Kale.

Nitafanya hivi haraka sana kwa sababu lengo letu ni Yesu na Galilaya, lakini ningekuwa mzembe kama hatungezungumzia kidogo kuhusu mahali hapa panapoitwa Hazori. Ni muhimu kwa sababu Yabini mfalme wa Hazori, Yabini mfalme wa Hazori, anaonekana kuwa jina la nasaba kwa sababu Yoshua na Waisraeli wanaposhinda nchi, Yabini ni mpinzani kaskazini. Pia katika kipindi cha Waamuzi pamoja na Debora, Waamuzi 4 na 5, Yabini ni mpinzani kaskazini.

Kwa hivyo Hazori, mahali muhimu sana. Siwezi kusema vya kutosha kuihusu, lakini sitasema hapa. Hapa tuna Hazori pale juu.

Tunapopita Hazori, tunapanda juu ya mwinuko mrefu. Kutakuwa na Bonde la Hula hapa, na kisha tutaenda kwenye Mlima Hermoni. Lakini kabla ya kufanya hivyo, hebu tuangalie kidogo baadhi ya mambo.

Nina slaidi mbili tu hapa, lakini nataka kuandika tu. Wakati wanaakiolojia walipoanza kuchimba Hazori, na hiyo pia ni hadithi ndefu na ya kuvutia, kwanza walikutana, sio kwanza, lakini mabaki muhimu ya kwanza yalikuwa mabaki ya Waisraeli kutoka

kipindi cha Waisraeli. Lakini walijua kwamba kulikuwa na mengine zaidi hapo kwa sababu maandishi ya nje ya Biblia yalizungumzia Hazori.

Maandiko mengine ya ziada ya kibiblia yalizungumzia Hazori kama eneo kubwa, kubwa wakati wa kipindi cha mwisho cha Kanaani cha shaba, sivyo? Kwa hivyo, walijua kuna kitu kilikuwepo. Walichofanya ni kumaliza kuchimba vitu vya Israeli, kujaribu kujadili kama vilikuwa vya Sulemani au baada ya hapo, na kisha wakahamisha kila jive, kama vile kuhamisha mahekalu ya Ramses au kumbukumbu za Ramses huko Misri. Walihamisha mawe, na wakaanza kuchimba chini.

Walikuwa wakichimba katika enzi ya shaba ya mwisho na ya kati, na walipata mabaki ya hekalu la kushangaza hapa Hazori. Basalt, hilo ni jive letu la ujenzi la hapa, kwa hivyo tunalionga hapa. Tunaliona hapa kote.

Unaona vitu juu yake. Pia unaona matofali ya matope. Lakini jambo la kuvutia sana ni kwamba hayo ni mabaki ya Waisraeli.

Jambo la kuvutia sana kuhusu hekalu hilo, na naweza kusema mambo machache tu ambayo ni muhimu hapa. Walipolichimba, walipata ushahidi wa uharibifu. Walipata ushahidi wa uharibifu mkubwa.

Inavyoonekana, mahali hapa palichomwa moto na palichomwa moto sana kiasi kwamba mawe ya basalt niliyokuonyesha muda mfupi uliopita, kwa kweli, hebu turudi huko nyuma. Mawe haya ya basalt, haya kwa njia, ni nyenzo za volkeno. Hayabomoki tu, bali yalikuwa na nyufa.

Zilivunjwa. Basalt ilikuwa imevunjwa vipande vipande kwa uzito sana. Walipata tabaka za majivu zenye unene wa kama futi tatu.

Walifanya uchambuzi kuhusu jambo hili na wakakadiria kwamba halijoto ya moto wakati wa moto huu ingekuwa zaidi ya nyuzi joto 2300 Fahrenheit. Huu ulikuwa moto mbaya sana, na bila shaka swali ni, ni nani aliyefanya? Wafilisti? Mashariki kidogo kwa Wafilisti na Waajemi. Waisraeli? Labda.

Wakanaani? Labda sivyo, kwa sababu pamoja na kiwango cha kuungua na kadhalika, pia waligundua uharibifu wa idadi ya watu ambao kwa hakika walikuwa wakitumika kama miungu na miungu wa kike, na labda Wakanaani hawangezunguka-zunguka wakiharibu vitu vya aina hiyo kimakusudi. Kwa hivyo, labda. Tarehe hazifanyi kazi vizuri sana, lakini kwa upande mwingine, wakati mwingine kufanya miadi na akiolojia ni alama ya kuuliza kidogo.

Kwa hivyo, tunaweza kusema kwamba Hazori iliungua sana. Baada ya wakati wa moto, kuungua kwa makazi yote ya Enzi ya Shaba, na kwa njia, kumbuka tu, Hazori ya

Enzi ya Shaba ilikuwa ekari 210. Unakumbuka jinsi Yerusalemu ilivyokuwa kubwa? Ekari 11 tu? Na hapa Hazori ikiwa ekari 210 katika kipindi chake cha Enzi ya Shaba.

Ni wazi, itawekwa tena baada ya hapo, lakini itakuwa na idadi ndogo zaidi ya watu kuanzia hapo na kuendelea. Naam, unajua, moja ya mambo ambayo wanaakiolojia wamekuwa wakitafuta mara kwa mara huko Hazori ni kumbukumbu, kwa sababu walipata vidonge kadhaa. Nadhani vina vidonge hadi 11, lakini hawajapata kumbukumbu hiyo.

Hilo bado ni jambo la kutafuta. Hapa, tunaangalia ng'ambo ya Bonde la Hula. Hapa ndipo mahali pa mabaki ya Waisraeli, lakini tunaangalia Mlima Hermoni uliofunikwa na theluji hapa juu, na hapo ndipo tunapotaka kwenda baadaye.

Kuna picha hiyo hiyo. Hapa kuna picha ya chanzo cha maji, moja ya maeneo ambayo chanzo cha maji hububujika. Nitarudi kwenye hiyo baada ya muda mfupi, lakini hebu tupate data.

Ukweli kwamba tuna mwinuko mrefu sana hapa unamaanisha kwamba, oh, kuna mvua nyingi. Imefunikwa na theluji kwa sehemu kubwa ya mwaka. Ina msingi mgumu wa chokaa, ina chemchemi chini yake, ambayo ina maana kwamba kuna idadi ya maji yanayobubujika, ambayo hatimaye yataungana na kuwa Mto Yordani.

Mambo mawili muhimu kwetu yako Dan. Hilo ni eneo la Agano la Kale. Nitarudi kwenye hilo baada ya muda mfupi.

Na Kaisaria, ambayo ndiyo lengo letu kuu, ambayo itakuwa katika eneo lisilo la Kiyahudi. Zaidi ya kusema kuhusu hilo hivi punde. Kwanza kabisa, karibu na Dan.

Kwa njia, hii ni chemchemi ya karstic. Kama ninakumbuka data yangu kwa usahihi, hii ni vigumu kwangu kuelewa, lakini tunazungumzia kuhusu galoni 5,000 kwa sekunde ambazo hutoka ardhini kwa wakati huu, kwa hivyo inashangaza. Huko Dan, kwa kasi sana, tuna lango la shaba la kati.

Tulikuwa na moja ya hizo huko Ashkeloni. Hapa kuna jingine, na unasema, sawa, basi nini? Basi, Abrahamu ni nani, alipokwenda kumchukua Lutu na kumwokoza, mpwa wake Lutu, lango hili labda lingekuwa limesimama wakati huo au karibu wakati huo. Tukiendelea mbele kidogo, tuna eneo letu la lango la Israeli.

Huu ndio msingi wake. Huu ni jukwaa ambalo mfalme au mtawala au mtu kama jaji angewekwa mtu anapoingia langoni. Lakini huu ndio uhusiano wetu na, amini usiamini, Agano Jipya.

Kwa sababu kabila la Dani, au angalau sehemu ya kabila la Dani, walipohama kutoka eneo lao la kikabila katika eneo la Shefela na wakaja hapa, walijenga mahali pa ibada.

Tunajua tangu mwisho wa Waamuzi 18 kwamba walileta sanamu pamoja nazo. Zilikuwa za mtu aliyeitwa Mika kutoka Efraimu hapo awali, na walijenga mahali pa ibada.

Na, bila shaka, hiyo ikawa aina ya msingi, huo ndio msingi wa mfano, kwa kile Yeroboamu, mwana wa Nebati, angefanya alipoweka ndama wa dhahabu. Mmoja huko Dani, mmoja huko Betheli. Lakini hapa paliendelea kuwa mahali pa ibada, ibada ya uongo.

Una ushahidi wa moja kwa moja katika kipindi cha Ugiriki wa eneo la ibada. Watu waliolifanya hili kuwa hifadhi ya taifa wameweka fremu ya chuma inayowakilisha vipimo vya madhabahu yenye pembe, kwa hivyo unaweza kuona jinsi itakavyokuwa. Sasa, kwa nini hii ni muhimu? Kwa sababu Dani yuko karibu sana na Kaisaria Filipi.

Zote ziko kwenye vilima vya Mlima Hermoni. Ibada mara nyingi hufanyika, hasa katika miktadha ya kipagani, mbele ya maji na vyanzo vya maji. Dan ilikuwa tayari ikifanya kazi, ilikuwa hivyo kwa karne nyingi, kama mahali pa ibada ya Kiyahudi.

Kwa hivyo, wakati huu utakapokuwa eneo la Kigiriki, tutakuwa na, tuseme nini, maendeleo yanayoshindana kulingana na eneo la ibada. Jina la hapo ni Kaisaria Filipi, na tunajua hilo kutoka kwa Agano Jipya letu. Lakini muda mrefu kabla ya karne ya 1, karne ya 2 na 1 KK, tuna sehemu za ibada hapa.

Kwa sababu, kama ilivyokuwa kwa Dani, kulikuwa na chemchemi, na miaka 2,000 iliyopita maji yangetoka kwenye pango hili kubwa. Linaitwa Pango la Pan, ukitaka kufikiria jinsi ya kuliandika, PAN, lisema Pan. Pan alikuwa mungu.

Pan alikuwa mungu aliyeletwa kutoka Ugiriki na Wagiriki . Kwa hivyo, hii inaitwa Pango la Pan. Ukiangalia kwa makini sana, utaona sehemu zingine za ziada hapa.

Utaona jukwaa, na kama tungeenda mbali zaidi upande wa kulia, kutakuwa na vitu vya ziada kwenye uso wa mwamba. Wakati wote, unaviona vimechongwa hapa, na vinaendelea na anga hili lote. Kwa sababu Pan hakuabudiwa tu hapa, inaonekana Zeus aliabudiwa hapa, inaonekana Nemesis aliabudiwa hapa.

Kwa hivyo, tuna jengo la hekalu chini ya kile ambacho ni mwamba mkubwa hapa juu. Kwa njia, maji hayatoki tena kwenye pango hilo, ni wazi yakiwa na mabadiliko ya mitetemeko ya ardhi. Hili ni eneo lisilo imara katika suala la kuhama na kuharibika.

Maji sasa yanatiririka katika eneo hili. Lakini mambo machache zaidi, ibada ya miungu, angalau Pan, Zeus na Nemesis, labda mengine. Tunajua, tena, mbariki Josephus, anatuambia mambo mengi sana.

Herode Mkuu alimjengea tena hekalu Augustus mahali fulani katika eneo hili. Baadhi ya watu walikuwa wakifikiri lilikuwa hapa ndani, labda, labda mahali pengine karibu. Kuna mahekalu mengine na majengo ya mahekalu karibu.

Baada ya yote, ni eneo la maji. Herode na waabudu wengine wapagani walivutiwa na maji. Herode Filipino, Filipino Mtawala, ndiye mtu sahihi hapo, alipanua jiji alipochukua eneo hili kwa udhibiti.

Anaipanua, na bila shaka, hana tu hekalu la Augusto au Kaisari Augusto, bali pia ataongeza jina lake, na hivyo tuna Herode Filipi. Na kwa hivyo ilikuwa tayari, kufikia wakati Yesu anapofika hapa na wanafunzi, ni mahali pa ibada ya kipagani inayokua, kila aina ya mambo. Tunaiona sasa, na mara kwa mara, kuna makundi ya watalii huko, lakini unaweza kutumia mawazo yako na kufikiria makundi ya waabudu wanaokuja.

Ili tu kupata wazo kuhusu jinsi hili lingeweza kuonekana, hekalu kubwa, iwe ni Hekalu la Augustus au lingine mbele ya pango hilo kubwa la Pan. Kwa njia, kila aina ya sarafu na kadhalika zenye maandishi juu yake zinapatikana hapo. Tuna jengo lingine la hekalu na kisha vitu vingine hapa pia, na kisha uwakilishi wa msanii wa uso mkubwa wa mwamba chini ya Mlima Hermoni.

Kwenda mbali zaidi upande huo kutakuwa na Mlima Hermoni. Naam, hii inavutia kwa sababu hapa ndipo Yesu anawaleta wanafunzi wake kama aina ya mwisho wa huduma hiyo ya kustaafu. Katika kumbukumbu za Mathayo 16, watu husema mimi ni nani? Na wanafunzi wanasema hivi, vile, jambo lingine.

Mmoja anasema Yeremia au mmoja wa manabii. Na kisha kuna mazungumzo hayo mazuri, sivyo? Lakini kabla hatujafanya hivyo, ninamnukuu mtu anayeitwa David Padfield, aliyesema hivi mwaka wa 1996, kwa sababu sasa inaunganisha injili, swali la Yesu, na jibu la Petro pamoja na muktadha. Yesu alikuwa amesimama katika eneo lililojaa mahekalu ya miungu ya Siria, mahali ambapo uzuri wa marumaru nyeupe wa nyumba ya ibada ya Kaisari ulitawala mandhari.

Na hapa, kati ya sehemu zote, Yesu alijiweka kimakusudi dhidi ya historia ya dini za ulimwengu katika fahari na utukufu wake wote na akataka alinganishwe nazo. Tangazo la Petro, wewe ndiwe Kristo, mwana wa Mungu aliye hai, lilipinga miungu iliyokufa kwa mawe. Lakini kuna jambo lingine linaloendelea, pia, ambalo liko kabla ya hili, na ninakusihhi urudi nyuma na usome Mathayo 16 kwa ukamilifu.

Wanafunzi walisema, ee, mmoja wa manabii, Musa, Eliya, Yesu anawasukuma pia. Yeye si tu anapinga miungu hii ya Kirumi ya Syria. Anapinga uelewa wao wenyewe wa yeye ni nani kwa sababu atakuwa, akilini mwao, nabii au kitu kama hicho isipokuwa lazima waende zaidi ya hapo.

Petro anaposema, wewe ndiye Masihi, mwana wa Mungu aliye hai, hakika yuko kwenye njia sahihi. Lakini hata yeye hana msimamo sahihi, kama unavyokumbuka. Haitachukua muda mrefu kabla ya kupinga dai la Yesu kwamba Yesu lazima ateseke, afe, na afufuliwe tena.

Kwa hivyo, inachukua muda mrefu. Kwa vyovyote vile, tunataka kusema jambo moja zaidi kuhusu muktadha pia. Sio tu kwamba huu ni uso wa jiwe uliojaa sehemu ndogo zinazowakilisha miungu waliokufa, lakini Yesu anatumia neno petra .

Na Petra , atamwita Peter Rock, hiyo ni kweli, lakini hii ni aina tofauti ya mwamba hapa. Ni sitiari. Inaelezea udanganyifu kama huo.

Na acha niweke tu uwezekano fulani katika hili. Unaweza kuvipenda au la, lakini hebu tujaribu tuone. Ningependekiza kwamba labda, Yesu anapozungumzia kuhusu kujenga kanisa lake juu ya mwamba huu, wale ambao ni wasomi wa Kigiriki wanaweza kupuuzwa hili kadri wanavyotaka kwa sababu viambishi vinabadilika kidogo.

Epi ndiye aliye hapa. Huenda isirejeele Petro au ungamu la Petro. Najua kuna mjadala mkubwa wa kikanisa ambao wakati mwingine unaendelea.

Lakini nitatumia fursa hiyo kufikiria yafuatayo. Labda tunaweza kutafsiri kihusishi hicho kama kinyume. Na tukikifanya hivyo, basi Yesu anasema jambo lenye nguvu kuhusu kanisa.

Kanisa halitakuwa na ulinzi. Kanisa litakabiliana na mifano yote ya ibada ya uongo ya kipagani dhidi ya mwamba huu na yote yanayowakilisha. Kanisa litakuwa likienda kombo, na milango ya kuzimu haitalishinda.

Na kisha naongeza tu jambo hili linalofuata pia. Kuna desturi ya kirabi. Ni ya kuvutia.

Kama una nia, naweza kukupa marejeleo kwamba Masihi atakapokuja, malango ya Kaisaria yataanguka. Naam, hilo ni jambo la kufurahisha. Sasa natambua kwamba hilo limeandikwa karne nyingi baadaye.

Lakini katika hili, tunaona mfululizo mzima wa mabadiliko. Yesu anawalazimisha kulinganisha utambulisho wake na utu wake na miungu ya kipagani. Kama nilivyosema muda mfupi uliopita, atakuwa akifundisha kuhusu mateso, lakini pia atakuwa akifundisha kuhusu ufufuo.

Katika muktadha huo, tunaye Yesu, ambaye, kwa upande mmoja, anasema, Petro, unajua unachofanya. Kwa upande mwingine, Petro, hujui unachosema. Na kisha Yesu atasema, chukua msalaba wako, unifuata, kuokoa na kupoteza maisha.

Naam, mambo machache tu kuhusu kugeuka sura, na kisha tutasimamisha hotuba hii. Mathayo 17 inafuata moja kwa moja kifungu ambacho tumekuwa tukikitafakari. Na kwa hivyo pendekezo ni kwamba kinafanyika kwenye Mlima Hermoni, ingawa Mlima Tabori mara nyingi hufikiriwa kuwa Mlima wa Kubadilika Sura.

Katika Musa na Eliya, waliopo pamoja na Yesu, pazia la mwili wake wa kibinadamu linapasuka ili waweze kuona. Nimetumia hilo kwa mfano. Ningependekeza kwamba tukiweka mpangilio wetu wa matukio pamoja, hii inafanyika katika msimu wa vuli, ambao ungekuwa wakati wa Sikukuu ya Vibanda, ambayo inaeleweka kabisa kwa Petro kusema katika furaha yake ya kawaida, hebu tujenge vibanda kwa ajili yenu nyote ikiwa muda huo utaenda sawa.

Lakini bila shaka, muhimu zaidi kuliko hilo ni sauti kutoka mbinguni inayosema, huyu ni mwanangu mpendwa, msikilizeni. Na ni kitovu kweli, sivyo? Kuanzia hapa na kuendelea, hasa tunapoendelea na Injili ya Luka, Luka atatuambia mwishoni mwa kipindi hiki cha kubadilika sura, Yesu aliweka uso wake kwenda Yerusalemu. Naam, huo ni utangulizi tu wa Galilaya.

Lakini kwa hayo, tunapaswa kuacha, na tutaendelea kwa haraka kupitia Transjordan katika hotuba inayofuata.

Huyu ni Dkt. Elaine Phillips katika mafundisho yake kuhusu Utangulizi wa Masomo ya Biblia. Hii ni kipindi cha 9, Utafiti wa Eneo la Galilaya.